

การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภavana 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
DEVELOPMENT OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP BASED ON IV BHĀVANĀ
PRINCIPLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF PATHUM
THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1*

สายสกุล สายคำ, เกษม แสงนนท์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Saisakun Saikham, Kasem Sangnont

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail : firstsaisagul@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ
ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อศึกษาวิธีการสร้างเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภavana 4 ของผู้บริหาร
สถานศึกษา และเพื่อเสนอแนวทางการสร้างเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภavana 4 ของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและ
ครูผู้สอน จำนวน 331 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.889
และ แบบสัมภาษณ์ และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและหาข้อสรุป

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการ
ปฏิบัติสูงสุดคือด้านบริหารเชิงสถานการณ์ รองลงมาคือด้านกลยุทธ์การบูรณาการ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด
คือ ด้านคุณลักษณะผู้นำ

2. วิธีการสร้างเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภavana 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดย
ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านคุณลักษณะผู้นำตามหลักภavana 4 ผู้บริหารมีการศึกษาอบรมดี รองลงมา คือ
ผู้บริหารมีนิสัยทุ่มเทรักในงานที่ทำพอใจในงานที่ทำ ส่วนการปฏิบัติน้อยสุดคือผู้บริหารมีคุณลักษณะโดดเด่น
เหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ

3. แนวทางการสร้างเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภavana 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ด้านพฤติกรรมผู้บริหารต้องเข้ากับคนทุกชั้นได้ มีความ
กระตือรือร้นต่อสิ่งที่ต้องทำ ด้านบริหารเชิงสถานการณ์ต้องทันต่อการปรับเปลี่ยนในการบริหารงาน ส่งเสริมให้

* ได้รับบทความ: 8 มีนาคม 2565; แก้ไขบทความ: 15 เมษายน 2565; ตอปรับตีพิมพ์: 30 เมษายน 2565

ผู้ร่วมงานใฝ่รู้มากขึ้นโดยใช้หลักจิตภาวนา ด้านกลยุทธ์การบูรณาการต้องสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนสนับสนุนให้ครูคิดวิธีการหรือนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้โดยใช้หลักปัญญาภาวนา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; ภาวนา 4; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the current state of transformational leadership of school administrators under the Office of Pathum Thani Primary Educational Service Area 1, 2) to study method for enhancement of transformational leadership based on Bhavana principles of school administrators under the Office of Pathum Thani Primary Educational Service Area 1, and 3) to propose the guidelines for enhancement of transformational leadership based on Bhavana principles of school administrators under the Office of Pathum Thani Primary Educational Service Area 1. 331 samples used in the study consisted of school administrators and teachers and they were obtained by stratified random. The data were collected by questionnaire with 0.889 reliability value and interview form.

The study results were found that:

1. The current state of transformational leadership of school administrators under the Office of Pathum Thani Primary Educational Service Area 1 in total and in aspect was at a high level. The highest level was on situational administration, followed by integrated strategy, behavior and leadership characteristics respectively.

2. The enhancement method of transformational leadership based on Bhavana principles of school administrators under the Office of Pathum Thani Primary Educational Service Area 1 was at a high level overall. The highest practical level was on leadership characteristics based on Bhavana principles, followed by devotion to work and distinguished characteristics of the leader respectively.

3. The guidelines for enhancement of transformational leadership based on Bhavana principles of school administrators under the Office of Pathum Thani Primary Educational Service Area 1 are as follows: In behaviors; the administrators have to be compatible with everyone, enthusiastic in duty and satisfied in their work; In situational administration, the administrators must be alert and keep in touch with administrative changes and encourage

the co-workers to learn new things with Bhavana principles; In integrated strategy, the administrators must enhance and support co-workers and subordinates to use technology in assisting teaching and learning based on intellectual development.

Keywords: Transformational Leadership; IV Bhavana; School Administrators

บทนำ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารในองค์กรก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ ผู้ใต้บังคับบัญชา ร่วมกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ภาวะผู้นำจึงมีความสัมพันธ์กับผลของงานอย่างสูง เมื่อ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมแล้ว ก็สามารถนำพาองค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างประสบความสำเร็จและใน สภาวะปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง ภาวะผู้นำก็ถือเป็นกำลังสำคัญที่จะ ช่วยผลักดันให้องค์กรประสบความสำเร็จ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงต้องได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่ผู้นำมีหน้าที่ในการวางแผนและบริหารเพื่อให้ องค์กรประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เท่านั้น แต่ผู้นำยังต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล โดยอาศัย เทคโนโลยีทางด้านข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นเครื่องมือในการที่จะรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการ วางแผนและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาสังคมในปัจจุบันที่เน้นความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและความก้าวหน้าด้าน เทคโนโลยีที่ขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้าน คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงงามของมนุษย์นั้น ก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศโดยรวม และเป็นสาเหตุที่มาของปัญหา ทางด้านสังคมในปัจจุบันที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กเยาวชนที่เป็น อนาคตสำคัญของชาติซึ่งกำลังประสบปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรมมารุมล้อม คุณค่าและโน้มน้าวใจให้ หลงผิด มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ขาดระเบียบวินัย ละทิ้งค่านิยมความเป็นไทย ขาดความตระหนักในคุณค่าของ คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ นับว่าเป็นปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไขเยียวยาอย่างเร่งด่วน ซึ่งส่งผลให้ มี การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 ถึง 30 กันยายน 2564 ที่ต้องการพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มี ระเบียบวินัย และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ทั้งนี้การศึกษาน่าจะให้ทางออกที่ดีต่อการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น และผู้บริหารโรงเรียนก็น่าจะเป็น ความหวังหนึ่งของสังคมที่เป็นผู้มีภาวะผู้นำตาม หลักธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรมต่อครู นักเรียน และบุคคลอื่นในสังคม ตามความมุ่งหมายในการพัฒนาการศึกษาของชาติตามความในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตราที่ 6 ที่ต้องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา

ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 หมายถึง จะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้แสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสารใหม่ๆ และสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนการสอน การเรียนรู้ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและในขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพราะการเป็นผู้บริหารในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ฉะนั้นผู้บริหาร จะต้องเป็นผู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ คือจะต้องมีการปรับและพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม นำหลักธรรมมาใช้ในการบูรณาการเข้ากับการบริหารงาน

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักภาวะนา 4 หมายถึง การเจริญ การทำให้เป็น ให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา ได้แก่ 4) ภาวะนา หมายถึง การเจริญกาย 2) สีสภาวะนา หมายถึงการเจริญศีล 3) จิตภาวะนา หมายถึง การเจริญจิต 4) ปัญญาภาวะนา หมายถึง การเจริญปัญญา มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับนักบริหารให้เกิดเป็นต้นแบบที่สำคัญแก่คณะครูและนักเรียนในโรงเรียน อีกทั้งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่สำคัญให้ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีการสร้างเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวะนา 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวะนา 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) เป็นการผสมผสานระหว่าง เชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 83 คนและครูผู้สอนจำนวน 2,321 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,404 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างรวมเป็น 331 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักทฤษฎี 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
3. สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
4. เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) เชิงเนื้อหา (Content validity) นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ (Index of Items Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC มากกว่า 0.80

6. นำเครื่องมือที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรในโรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.90

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaires)

การรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามจำนวน 331 ชุดโดยกระจายกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม 2564 ถึงเดือน มกราคม 2565 รวม 6 เดือน และนำข้อมูลที่ได้ไป วิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่างๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

2) ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ได้แก่ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนารสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่า ข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับตำแหน่งระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวน และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวะ 1 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวะ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบริหารเชิงสถานการณ์ตามหลักภาวะ 4 รองลงมา คือ ด้านกลยุทธ์การบูรณาการตามหลักภาวะ 4 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านคุณลักษณะผู้นำตามหลักภาวะ 4

1.1 ด้านคุณลักษณะผู้นำตามหลักภาวะ 4 พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ ๗ ผู้บริหารมีการศึกษาอบรมดี รองลงมา คือ ข้อที่ 3 ผู้บริหารมีนิสัยทุ่มเทรักในงานที่ทำ พอใจในงานที่ทำ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 1 ผู้บริหารมีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ

1.2 ด้านพฤติกรรมผู้นำตามหลักภาวะ 4 พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ผู้บริหารสามารถเข้ากับคนทุกชั้นวรรณะได้เป็นอย่างดี รองลงมา คือ ข้อที่ 2 ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นต่อภารกิจที่ต้องทำด้วยความพอใจส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 6 ผู้บริหารมีการสั่งงานกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน

1.3 ด้านบริหารเชิงสถานการณ์ตามหลักภาวะ 4 พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 ผู้บริหารทันต่อการปรับเปลี่ยนในการบริหารงาน รองลงมา คือ ข้อที่ 2 มีผู้มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรโดยใช้ปัญญาใคร่ครวญ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 4 ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีความใฝ่รู้มากขึ้น

1.4 ด้านกลยุทธ์การบูรณาการตามหลักภาวะ 4 พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 5 ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน รองลงมา คือ ข้อที่ 1 ผู้บริหารแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ จากสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 7 ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้คิดวิธีการหรือนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้อย่างใช้ปัญญาใคร่ครวญ

2. แนวทางการสร้างเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวะ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีดังนี้

2.1 ด้านคุณลักษณะผู้นำตามหลักภาวะ 4 ผู้นำควรมีคุณลักษณะที่ดีมีประสิทธิภาพ สามารถบริหารสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะหลายด้านด้วยกัน ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่ดี ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม ด้านมีความรู้และความสามารถทางด้านการบริหาร

2.2 ด้านพฤติกรรมผู้นำตามหลักภาวะ 4 ผู้นำมีส่วนในการนำพาองค์กรในการอยู่กับสังคมและชุมชน การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนในชุมชน การสามารถร่วมปฏิบัติงานกับทุกคน เหล่านี้เป็นสิ่งเบื้องต้นที่ผู้นำต้องคำนึงและตระหนักให้มากจึงจำเป็นที่ผู้นำจะต้องชวนช่วย เพิ่มเติมให้เป็นที่ยอมรับ

2.3 ด้านบริหารเชิงสถานการณ์ตามหลักภาวะ 4 ผู้นำต้องตระหนักให้มากในการพัฒนาเสริมสร้างการรู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักดำเนินการต่างๆ การพัฒนาปัญญาเป็นสิ่งที่จะทำให้สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่โดยตรงและเมื่อเกิดปัญหาหรือถึงคราวที่จะต้องใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาให้กับสังคมและชุมชนจะทำให้เกิดความคิดและแนวคิดที่รวดเร็ว ต้องฝึกหัดพัฒนาในการใช้วิจารณ์ญาณในการคิดแบบมีเหตุผล คิดวิเคราะห์ให้รอบคอบในทุกด้าน ทั้งผลดีและผลกระทบที่จะเกิดตามมาในภายหลัง ผู้นำจะต้องศึกษาเรียนรู้ให้มาก ทั้งการอบรมโดยตรงหรือหาโอกาสในการรับฟังศึกษาจากสื่อต่างๆ เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน

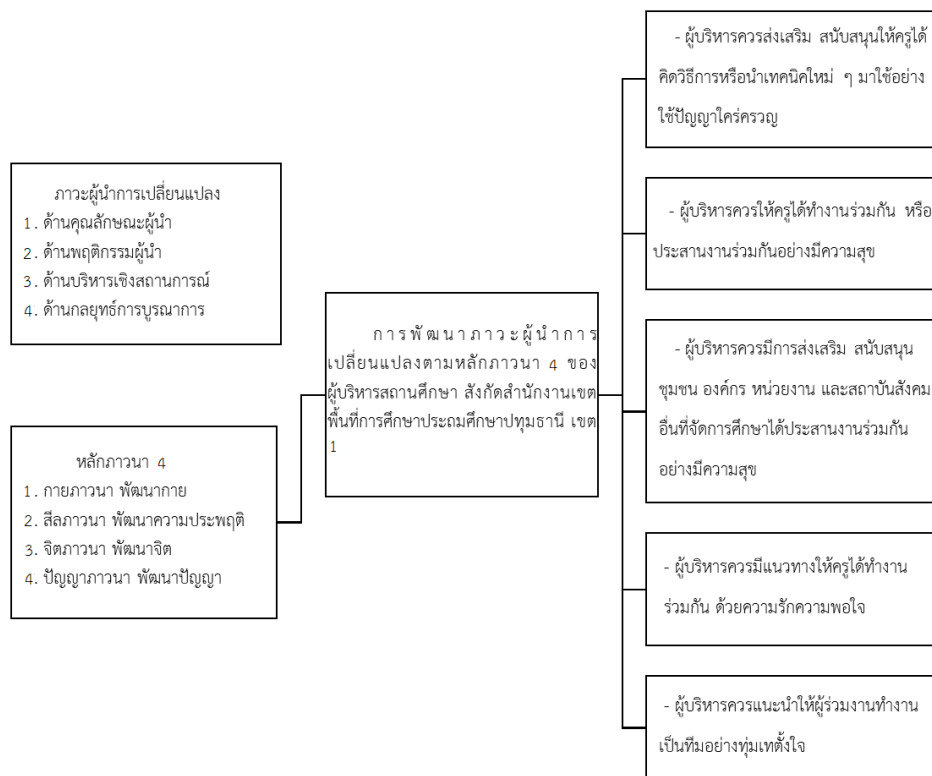
2.4 ด้านกลยุทธ์การบูรณาการตามหลักภาวะ 4 ทุกชุมชนจะมีกฎหมายบ้านเมืองเป็นตัวหลักในการอยู่ร่วมกันและยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละชุมชนอีกด้วย ผู้นำจึงจะเพิกเฉยไม่ได้ในเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณี เพราะเป็นสิ่งที่จะจรรโลงชุมชนนั้นๆ ให้เกิดความสมัคปรองดองสามัคคีประเพณีแต่ละอันจะแฝงการดำรงชีพในสังคมเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสามัคคี การมีน้ำใจที่ดีต่อการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวะ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านคุณลักษณะผู้นำตามหลักภาวะ 4 ด้านพฤติกรรมผู้นำตามหลักภาวะ 4 ด้านบริหารเชิงสถานการณ์ตามหลักภาวะ 4 และด้านกลยุทธ์การบูรณาการตามหลักภาวะ 4 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวะ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบริหารเชิงสถานการณ์ตามหลักภาวะ 4 รองลงมา คือ ด้านกลยุทธ์การบูรณาการตามหลักภาวะ 4 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านคุณลักษณะผู้นำตามหลักภาวะ 4 ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ผู้นำ” ก็คือผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่นและสามารถใช้ศิลปะจูงใจให้ผู้อื่นคิดตามหรือปฏิบัติตาม ส่วนความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ (Leadership) คือ กระบวนการที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม แต่ผู้นำไม่สามารถเป็นผู้บริหารที่ดีได้ทุกงาน การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ด้วยการนำองค์กร หรือทำหน้าที่ Leadership คือ หน้าที่ของผู้นำที่ต้องมองไปข้างหน้า กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ สร้างทิศทางที่ชัดเจนให้องค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ผู้นำต้องรู้จุดหมาย แล้วจึงตามด้วยรู้หลักการ เป็นการเน้นที่ความมีจุดหมาย และกำหนดจุดหมายหรือตั้งจุดหมายเจาะลงไปให้ชัดแล้ว จึงวางหลักการและหาวิธีการที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จบรรลุจุดหมายนั้น ฉะนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวะ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นนโยบายหลักที่ผู้บริหารจะได้นำหลักภาวะ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการของคณะครูที่เป็นผู้บังคับบัญชาอยู่หลากหลายด้านด้วยความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถ เข้าใจใน หลักธรรมาภิบาลเป็นอย่างดี ทั้งหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อองค์กรและชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งผู้บริหารยังให้ความสำคัญกับด้านบริหารเชิงสถานการณ์ที่จะต้องทำให้เกิดความชัดเจน ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อคณะครูและชุมชนเป็นอย่างมาก ได้เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากิจการของวัดอย่างต่อเนื่อง มีระบบการติดตามและตรวจสอบในสิ่งที่คณะครูและชุมชนร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินการ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังให้

ความสำคัญต่อเรื่องกลยุทธ์การบูรณาการต่อผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชา มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ภายใต้แนวคิดร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ตลอดจนมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับผู้อยู่ ภายใต้บังคับบัญชาและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ช่วยเหลือชุมชนอย่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกัน เปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงานต่างๆ เข้ามาใช้สถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมอยู่อย่าง ต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการตรวจสอบคุณภาพ ความคุ้มค่าในการบริหารทรัพยากร คำนึงถึงความคุ้มค่าในการจัด กิจกรรมในแต่ละครั้งอย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้จึงเป็นเหตุผลทำให้ ความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวนา 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบาท ชิตมาโร (ปีสหवाद) (2557) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักฆราวาส ธรรม 4 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 กรุงเทพฯ ซึ่งผลจากการ วิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 กรุงเทพฯ ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากและยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูภัทรธรรมคุณ (2554) ซึ่งได้วิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหาร การศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า ความคิดเห็น ของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา ใน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหาร และครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 อยู่ในระดับมากทุกด้านและยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พชรพร พิพัฒน์พงศกร (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผลจากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้คิดวิธีการหรือนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้อย่างใช้ปัญญาใคร่ครวญ 2) ผู้บริหารควรให้ครูได้ทำงานร่วมกัน หรือประสานงานร่วมกันอย่างมีความสุข 3) ผู้บริหารควรมีการส่งเสริม สนับสนุนชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาได้ประสานงานร่วมกันอย่างมีความสุข 4) ผู้บริหารควรมีแนวทางให้ครูได้ทำงานร่วมกัน ด้วยความรักความพอใจ 5) ผู้บริหารควรแนะนำให้ผู้ร่วมงานทำงานเป็นทีมอย่างทุ่มเทตั้งใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการนำหลักภาวะ 4 ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านคุณลักษณะผู้นำ มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษายึดหลักภาวะ 4 ด้านคุณลักษณะผู้นำในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลดียิ่งขึ้น
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดโครงการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านคุณลักษณะผู้นำ และมีกิจกรรมประกวดผู้นำต้นแบบ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลในแต่ละปี

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวะ 4 ด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพและการปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำแนวทางในพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักภาวะ 4 ด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาให้มีความชัดเจนมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างจากองค์กรที่มีโครงสร้างแตกต่างกันเพื่อหาความแตกต่าง
- 2) ควรศึกษาหลักธรรมอื่นๆ ในการประยุกต์ใช้ในพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในลักษณะอื่นๆ
- 3) ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น มีตัวแปรอิสระที่มีความหลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม.(ฉบับที่ 2).พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค
- พระครูภักตธรรมคุณ. (2554). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระพาบ ชิตมาโร. (2557). ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรพร พิพัฒน์พงศกร. (2555). ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ. ศ.2560-2564). สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2563. จาก <https://drive.google.com/file/d/1VXJ7xULoiyzJsNIOHo3zbkFNG5dntc0V/view>.
- Krejcie & Morgan (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.